

SIMON
ROZENDAAL

Is stoppen met roken moeilijker dan met fossiel?

Al in het eerste hoofdstuk belooft Zeno dat het nu afgelopen is. ‘Bij wijze van proef steek ik een laatste sigaret op: best mogelijk dat ik hem meteen vol afkeer weggooi.’

Deze column gaat over klimaat, milieu en aanpalende gebieden, maar soms kan ik het niet laten over literatuur te schrijven. Ik raakte als twintiger in de ban van Italo Svevo (1861-1928). Onlangs heb ik alles van hem herlezen en me verder verdiept in Ettore Schmitz (zijn echte naam), omdat ik vanwege de komst van een kleindochter vaak in Triëst was, die fascinerende driesprong van Duitse, Italiaanse en Slavische cultuur.

Ik bezocht het Museo Sveviano, grand cafés waar hij debatteerde over aansluiting bij Italië (bestel een *capo in bi* bij San Marco en kijk naar de bronskleurige koffiebladeren op het plafond), wandelde langs taalinstuut Berlitz waar hij Engelse les kreeg van de Ierse schrijver James Joyce en sloeg een arm om zijn standbeeld.

De figuur van Zeno waarmee Svevo, aangemoedigd door Joyce, internationaal doorbrak (niet in Italië, want de elite en media vonden dat hij raar Italiaans sprak), is in psychoanalyse. Dat was nieuw toen Svevo dit schreef (1923). Triëst hoorde nog bij het Habsburgse rijk, werd wel ‘Wenen aan Zee’ genoemd en Schmitz kende de aanpak van de Weense psychiater Sigmund Freud.

Bij het herlezen van *Bekentenissen van Zeno* zag ik opeens parallelen tussen roken en fossiele brandstoffen. Met natuurlijk vuur als gemene deler. Bij roken steek je tabak aan, en in een motor of oven gefossiliseerde resten van planten zoals tabak.

Daar bovenop komt een zware verslaving. Van roken noch fossiele brandstoffen neem je makkelijk afscheid. De 28ste klimaattop van de Conference of the Parties (COP) was in december in Dubai, dat kunt u moeilijk hebben gemist. Daar namen 85.000 belangrijke mensen (de burgemeester van Utrecht gaf een lezing over ‘adaptief transformeren’) het besluit dat ze gingen stoppen met fossiele brandstoffen. Volgens een persbericht was dit ‘*the beginning of the end*’ van fossiel. Hallelujah!

Helaas zeiden ze dat ook bij de eerste COP-bijeenkomst, die van 1995 in Berlijn. En bij de tweede in Genève (1996). Jazeker, we stoppen met fossiel! Bij de 11de in Buenos Aires (2004): never nooit meer. Elke keer weer zweren al die belangrijke mensen: dit is echt, heus, werkelijk het afscheid van fossiel.

Ik heb geturfd hoe vaak Zeno die laatste opsteekt, hopen – ten behoeve van deze column – dat het er niet als bij die klimaatconferenties exact 28 zouden zijn. Op pagina 11 is de eerste keer. Op pagina 14 de tweede. ‘Ik dacht: “Omdat het slecht voor me is, zal ik nooit meer roken, maar eerst wil ik het nog één keer voor het laatst doen.”’ Op diezelfde pagina ook nummer 3. ‘Vandaag, 2 februari 1886, zwaai ik over van de juridische faculteit naar de chemische. Laatste sigaret.’

Op pagina 15 beschrijft Zeno het wezen van stoppen. ‘De laatste sigaret ontleent zijn aroma aan het gevoel van zelfoverwinning en de hoop op een naaste toekomst vol kracht en gezondheid.’ Voor Zeno mag u Svevo lezen. De auteur was een zakenman in de scheepsverfbbranche voor wie schrijven aanvankelijk bijzaak was – niet alleen in dit opzicht doet Svevo aan Willem Elsschot (1882-1960) denken – en die blijkens zijn autobiografie doorlopend de allerlaatste opstak.

Op een gegeven moment, ergens rond pagina 150, raakte ik de tel van Zeno’s laatsten kwijt. Maar het zou best kunnen dat het inderdaad overeenkomt met het aantal internationale klimaatoppen waar de mensheid definitief stopt met fossiele brandstoffen, in à la Zeno een ‘gevoel van zelfoverwinning en de hoop op een naaste toekomst vol kracht en duurzaamheid’.

En het wil maar niet lukken. Bij de eerste klimaatop werd de mondiale energie voor meer dan 80 procent geleverd door fossiele brandstoffen. Bij de laatste top, al is de afhankelijkheid inmiddels een ietsiepietsie gezakt, nog steeds. We blijven fossiele junkies.

Op 13 september 1928 raakte Italo Svevo in Motta di Livenza, niet ver van Triëst, betrokken bij een zwaar auto-ongeluk en overleed in het ziekenhuis. Aan een bezoeker vroeg hij vergeefs om een sigaret. ‘Dat zou mijn laatste zijn geweest,’ zei hij glimlachend en stopte met ademhalen.

EW

Italo Svevo: ‘De laatste sigaret ontleent zijn aroma aan een gevoel van zelfoverwinning’